

УДК: 340.1

ІВАН КЕДРИН – ЗНАКОВА ПОСТАТЬ В ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ПОЛІТИКО-ПРАВОВОЇ ДУМКИ

Андрій Мельник

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Університетська, 1, Львів, Україна, 79000,
e-mail: melnyk0982@gmail.com
ORCID ID: 0009-0007-4977-3679*

Висвітлено роль І. Кедрина-Рудницького – українського громадсько-політичного діяча і публіциста, який, проживши майже століття, практично усе життя присвятив боротьбі за утвердження української державності, хоча для широкого загалу він маловідомий. Досліджено надзвичайно цікаву й повчальну інтелектуальну спадщину І. Кедрина-Рудницького, яка знайомить з глибокою, неупередженою аналітикою тих історичних процесів, які відбувалися в Галичині та Наддніпрянщині в період Перших національно-визвольних змагань та в довоєнні роки. Особливо актуальними є спогади, які охоплюють основні періоди в його драматичній, сповненій життєвих випробувань, біографії і характеризують як мислителя, громадсько-політичного діяча, журналіста та ідеолога української політико-правової думки національно-демократичного спрямування.

Простежено становлення І. Кедрина-Рудницького як особистості. Показано, що на формування його світогляду значний вплив мало перебування в Києві, куди він потрапив, вирвавшись із російського полону, де знаходився після поранення як вояк австро-угорської армії. Навчання на історично-філософському факультеті, знайомство з професором Агатангелом Кримським, робота в українських державних установах, газетах «Громадське Слово» і «Промінь», буремні події, що змінювались наче в калейдоскопі (діяльність Центральної Ради, захоплення Києва більшовиками, вступ німців до Києва, гетьманський переворот, прихід до влади Директорії, її падіння під натиском військ більшовицької росії), все це зробило його «універсальцем», який непохитно дотримувався україноцентричних поглядів у житті і в суспільно-політичній діяльності.

Наголошено, що ідею соборності українських земель І. Кедрину-Рудницькому довелося захищати в гострій ідеологічній боротьбі з опонентами і в Галичині, і в Наддніпрянщині. Встановлено, що у своїх творах на культурологічні, історично-політичні і правничі теми публіцист обґрунтував засадничі принципи формування української політико-правової думки, яких послідовно дотримувався у своїй державотворчій діяльності.

Ключові слова: Іван-Кедрин-Рудницький, суспільно-політична діяльність, національно-визвольні змагання, українська політико-правова думка, Акт соборності, українсько-польські взаємини, радянське правління, український націоналізм.

DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/la.2025.80.098>

Серед когорти громадсько-політичних діячів, які в міжвоєнний період (1918–1939 рр.) активно виборювали право українців на державну незалежність, вагоме місце займає постать І. Кедрина-Рудницького – журналіста, публіциста, мислителя. Це красномовно підтверджує його інтелектуальна спадщина, яка поки що не знайшла належного висвітлення в науковій літературі. Як показав проведений автором аналіз, в Україні І. Кедрину-Рудницькому присвячені три енциклопедичні статті: О. Ковальчук, Я. Мазурака, стаття у ВУЕ, а також статті Т. Балди в науковому

віснику та Н. Іваничук у довіднику. Опубліковано кілька журналістських матеріалів. Натомість у Польщі вийшла друком монографія історика Маріуша Сави, в якому автор висвітлює діяльність І. Кедрин-Рудницького як журналіста. Опубліковано рецензію на цю працю. Однак залишаються не висвітленими питання впливу суспільно-політичної і професійної діяльності І. Кедрин-Рудницького на формування та розвиток української політико-правової думки, що обумовлює актуальність даної статті.

Методологічною основою дослідження є наукові праці Т. Андрусяка, О. Багана, І. Бойка, І. Василик, С. Геляя, І. Гирича, В. Заїкіна, О. Красівського, І. Кресіної, М. Кугузяка, Б. Кухти, І. Лисяка-Рудницького, М. Литвина, О. Мошак, В. Погульницького, О. Реєнта, О. Салтовського, С. Сворака, О. Сосновського, О. Токарчук, Я. Турчин, Н. Хоми та ін.

Стаття ґрунтується на принципі історизму, що конкретизується підходом до історичних явищ та процесів з позиції динаміки, вивчення взаємозв'язків між ними та їх взаємозумовленості. Для зіставлення світобачення Івана Кедрин-Рудницького з поглядами його ідеологічних супротивників застосовано порівняльно-історичний та ретроспективний методи.

В історії української політико-правової думки Іван Кедрин-Рудницький посідає важливе місце, хоча для широкого загалу маловідомий. Проживши майже століття, він майже усе життя присвятив боротьбі за утвердження української державності. На жаль, професійна та суспільно-політична діяльність цього видатного українського громадсько-політичного діяча і мислителя, відображена в його цікавій і повчальній інтелектуальній спадщині, поки що належно не оцінена. Як пише Маріуш-Радослав Сава, автор книжки «Газета – це моя душа» – журналістський шлях Івана Кедрин-Рудницького», мене завжди дивував дисонанс між створеним Іваном Кедрин-Рудницьким за життя та пам'яттю про нього[1]. На думку М. Прокопа, говорити про життя Івана Кедрин означає говорити про історію українського народу в ХХ ст.[2]. За життя І. Кедрин-Рудницького, як образно висловився Т. Балда, смертними вихорами промчались дві світові війни, він був свідком двох проголошень і падінь української державності, пережив епоху холодної війни, розпад Радянського Союзу, дочекався третього проголошення незалежності України та її утвердження у світовому співтоваристві. Усі ці події бачив, фіксував й осмислював у своїх творах[3, с.152].

Як показало дослідження, І. Кедрин-Рудницький опублікував тисячі статей у газетах і журналах, видав кілька книг («Берестейський мир», «Дві світові війни», «Михайло Грушевський – не один, а більше їх (спогади і рефлексії)», «Причини упадку Польщі», «Шевченко в історії української політичної думки», «Життя – події – люди. Спомини і коментарі», «У межах зацікавлення») та ін. Це тексти, як слушно зауважує Петро Часто, для обов'язкового прочитання, якщо ми хочемо під нашими ногами відчути ті терни, що ними були густо встелені стежки і дороги української визвольної думки і дії, якщо хочемо зрозуміти епоху «Діла» в Галичині – з її боротьбою за українство і всередині українства, з болочими незгодами, з тяжкими і непопулярними міжетнічними та міжпартійними компромісами, з незагоєним досі розламом в ОУН [2, с. 37–38].

Отож І. Кедрин-Рудницький жертвовно боровся за реалізацію української національної ідеї. Його творчий доробок знайомить з глибокою, неупередженою аналітикою тих історичних процесів, які відбувалися в Галичині та Наддніпрянщині в період Перших національно-визвольних змагань, довоєнні і післявоєнні роки. Опубліковані праці повною мірою характеризують І. Кедрин-Рудницького як

журналіста, політика, дослідника української політичної думки і засвідчують, що на все, що відбувалося у світі, він дивився українськими очима.

На формування світогляду І. Кедрина-Рудницького значний вплив мало перебування в Києві, куди він потрапив, вирвавшись із російського полону, де знаходився після поранення як вояк австро-угорської армії. Юнака полонила Наддніпрянська Україна з її просторами, її природою, її розмахом [4, с. 53]. Навчання на історично-філософському факультеті Київського університету, знайомство із професором Агатангелом Кримським, робота в українських державних установах, газетах «Громадське Слово» і «Промінь», буремні події, що змінювалися наче в калейдоскопі (діяльність Центральної Ради, захоплення Києва більшовиками, вступ німців до Києва, гетьманський переворот, прихід до влади Директорії, її падіння під натиском військ більшовицької росії), все це зробило його «універівцем», який непохитно дотримувався україноцентричних позицій у житті та в суспільно-політичній діяльності.

Цей вибір, писав згодом Іван Кедрин-Рудницький, він зробив в атмосфері нерозуміння у народних масах конечності збройно боротись за свою державність, усвідомивши «історичний – жалюгідний – «факт первісного браку розуміння у Центральної Ради, головно її голови, для організації регулярної української армії, опертої на засадах примусового її набору і строгої дисципліни» [4, с. 56]. Попри те І. Кедрин-Рудницький намагався об'єктивно оцінити ту чи іншу подію, діяльність того чи іншого діяча і його роль в українській історії. А тому, критикуючи М. Грушевського за нерозуміння значення регулярного війська для захисту державності, віддавав належне йому та його соратникам, визнаючи, що «за тих коротких чотири роки 1917–1921, за тих коротких 10 місяців від першої вістки про Петроградські події до січня 1918 року, проведено велетенську роботу. Поменшувати цю роботу, зазначав І. Кедрин-Рудницький, скорочувати заслуги Центральної Ради і її діячів, чи українських діячів Гетьманського періоду, міряти їх мірилом нинішнього світогляду і нинішньої української зрілості, знецінювати того чи іншого тодішнього українського діяча і гудити його, це не тільки негарно з погляду моралі чи сентименту, але й невірно з погляду історичної правди. І без штучного позолочування будь-котрого з них, без позолочування цілого того українського визвольного зриву, треба спокійно й об'єктивно ствердити, що щойно революція 1917/21 рр. створила українську націю в модерному розумінні, себто з дійсним знанням, хто вона і чого хоче, до чого змагає, за що бореться...» [4, с. 66].

У цій розлогій цитаті, на наш погляд, сконцентровані засадничі погляди І. Кедрина-Рудницького як мислителя та ідеолога української політико-правової думки, який підкреслював, що однаково Центральна Рада з її успіхами та невдачами і однаково Гетьманщина з її добрими і поганими сторінками – є частинами новітньої історії України, коли постала нова українська людина, з новим підходом до справ рідного краю і зовнішнього світу, з новою психікою, новим розумінням того, що зветься нацією. Будучи переконаним, що сформований український самостійницький світогляд вже не вдасться знищити, бо він оснований на незламній скелі Акту 22 січня 1918 р., який був формальним завершенням тієї самостійницької і соборницької думки, що викристалізувалася одночасно над Дніпром і Дністром, і в практиці революції доходила до відкриття правди, вже сторіччями раніш відкритої на Заході, що соціальну справедливість з повнотою культурних прав можна досягнути тільки у власній державі [4, с. 62–66].

Однак, після поразки національно-визвольних змагань, ідею соборності українських земель, яку неоднозначно сприймали окремі політики і в Галичині, і в Наддніпрянщині, І. Кедрина-Рудницькому довелося захищати в перманентній

боротьбі з ідеологічними опонентами. Переїхавши в 1920 р. до Відня, він потрапив у вир протистояння між урядами ЗУНР та УНР, які переживали катастрофу української держави і намагалися знайти причину чому це трапилось. Як журналіст часопису «Воля», навколо якого гуртувалися незалежні від будь-якого державного центру українські політики, І. Кедрин-Рудницький критикував і галицьких, і наддніпрянських сепаратистів, які поширювали в українській політико-правовій думці деструктивні з погляду українського державного інтересу ідеї й концепції.

Публіцист возвеличував роль особистості в історії. Він був переконаний, що «коли до влади приходять лідер, який є дійсною великою індивідуальністю, він може надавати напрямок подіям, про який ніхто раніше й не думав». Такою постаттю, на думку І. Кедрина-Рудницького, був Симон Петлюра, мало кому відомий перед революцією журналіст, редактор російськомовної «Української Житні», що виходила в Москві, людину цивільну, без військової освіти, який у тім став лідером революції й визвольної війни українців. У своїх статтях публіцист намагався створити образ отамана та його сподвижників як осіб, які відіграли свою історичну роль та пов'язані з ідеями «культу збройної сили, впертості боротьби з Московщиною, безперервності державницької традиції» [5].

На переконання І. Кедрина-Рудницького, таким видатним державним мужем був і Євген Коновалець, котрий став не тільки в теорії, а власне й у практиці послідовником Симона Петлюри, який успіх ідеалу й програми українського самостійництва вбачав у збройній боротьбі: тому й він, Євген Коновалець, поєднував свій націонал-демократичний світогляд з тим націоналістичним і революційним світоглядом, що його зберіг до самої своєї трагічної смерті. Полковник, вважав І. Кедрин-Рудницький, був націоналістом-революціонером, але не донцівського типу, себто не такого типу, який виключав толеранцію супроти інакодумців, потурав гаслу «хто не з нами, той поза скобками громадянства» та проповідував у практиці крайньо деструктивне гасло «чим гірше тим ліпше» [4, с. 106]. І. Кедрин-Рудницький захоплювався Євгеном Коновальцем як творцем Січового стрілецтва, тієї єдиної української військово-революційної формації, з якої виходив ідеальний тип українця, для якого не існувала Галичина, ані Наддніпрянщина, Буковина, ані Закарпаття та який думав тільки всеукраїнськими категоріями, хоч би вони в даному моменті йшли позірною на шкоду тіснішій батьківщині, в якій Січовий стрілець народився [4, с. 302].

Для І. Кедрина-Рудницького Євген Коновалець став, образно кажучи, хресним батьком. Вони познайомились у Відні. Полковник зразу побачив, згадував І. Кедрин-Рудницький, що «мій політичний світогляд тотожний з його світоглядом, що ми обидва «знаддніпрянщені галичани», що ми обидва противники однаково галицької провінціалістичності, як наддніпрянського хуторянства, що ми однаково підходимо й оцінюємо українську революцію з р. р. 1917-21 та українську визвольну війну, з їх світлими і похмурими сторінками. Це й наблизило нас і Євген Коновалець набрав повного довір'я до мене, яке з часом перейшло у приязнь, яку я високо шанував і по нинішній день шаную» [4, с. 296].

Євген Коновалець рекомендував І. Кедрина-Рудницького на посаду секретаря «Молодої Галичини» – української організації, створеної з його ініціативи. Серед її учасників були Дмитро Левицький, Євген Коновалець, Андрій Мельник, Іван Чмола, Роман Дашкевич та інші відомі діячі. Вони прагнули зберегти один національно-політичний центр і покласти край «злочасній галицько-наддніпрянській гризні», наслідком якої стала поява в тогочасній українській політико-правовій думці абсурдних теорій про повну окремішність двох націй, галицької і наддніпрянської. Для І. Кедрина-Рудницького, як і Євгена Коновальця, не існувало ані галицької проблеми, ані наддніпрянської, а лише українська.

Характерною в цьому контексті є його стаття «Ми» наддніпрянці і «ви» галичани», в якій автор критикував тих емігрантів із Наддніпрянщини, які підтримували поділ українського народу на ці два відлами і культивували різницю між двома гілками українського народу [6]. А в статті «Роковини української революції» І. Кедрин-Рудницький прагнув реабілітувати все «наддніпрянське», закликаючи галицьке суспільство не звинувачувати тих наддніпрянських революціонерів, які були тільки піонерами національного відродження і в ході революції вчилися ставати державними діячами: «Не кидаймо каменем, писав він, на ту частину української нації, яка поверх 200 літ була предметом культурної та матеріальної експлуатації північним сусідом...» [7].

Отже, І. Кедрин-Рудницький послідовно виступав проти намагань з будь-якого боку узурпувати право репрезентувати весь український народ. З огляду на ідею соборності він стверджував, що нема галичан і наддніпрянців, а є українці – думка, яку ще на початку століття пропагували І. Франко і М. Грушевський.

На думку І. Кедрина-Рудницького, найважливішою причиною невдачі національно-визвольних змагань українців були дві держави в одній, двоєвлястя, дві армії, два командування, дві психіки [4, с. 57]. Водночас він наголошував, що насправді поділ існував весь час – були два уряди, два командування, не було взаємного довір'я, були дві політики. Головною причиною того стану, на його думку, були власне дві психіки, створені в західних східних українців під впливом перебування впродовж сторін під різними чужинецькими окупаціями. Одні і другі, зазначав мислитель, вбачали в Україні свою батьківщину, одні і другі бажали волю Україні, одні і другі прославляли Шевченка з його «Заповітом» і «Кавказом», одні і другі пов'язували Відродження новітньої української політичної думки з творами публіцистики і першими політичними партіями на переломі 19-го і 20-го ст. – по обох боках Збруча. Але психіка одних і других була різна. І нещастям було те, вважав І. Кедрин-Рудницький, що в проводі галичан стали у 1918 р. люди, які були добрими австрійськими парламентаристами, гарними промовцями, чесними людьми, активними громадянами – патріотами, але не були державними мужами й індивідуальностями, що їх вимагала тодішня історична хвилина й тодішня історична ситуація [4, с. 58].

Сама ідея, щоб Галичина порозумілася з росією через Наддніпрянську Україну, писав І. Кедрин-Рудницький, – була абсурдна. Так, у статті «Українці чи галичани? (радянське чи москвофільство – відродження галицького сепаратизму)» публіцист дав таку оцінку представникам тодішнього галицького сепаратизму: «Характеристичною рисою їх ментальності є: оперування категоріями провінціального галицького партикуляризму... категорії всеукраїнської політичної думки для них цілком чужі, незрозумілі...». Він стверджував: «Коли ці наддніпрянці-полонофіли оперують все-таки категоріями державними, наші галичани-неомосквофіли оперують категоріями партикулярними... категорій національних нема в одних ані других» [8, с. 3–4].

Предметом особливої уваги І. Кедрина-Рудницького були національно-визвольні змагання (1914–1921 рр.). Як публіцист і політичний діяч він вивчав їх, аналізував укладені політичні союзи, підписані угоди та їх наслідки для України. Актуальною для наших днів є оцінка публіцистом, зокрема Берестейського миру, який, на його думку, був лише епізодом в історії України, однак записав історичний факт – найтіснішого зв'язку проблеми Наддніпрянщини і Західної України. Стрижневою є теза автора, що Берестейський мир уможливив постання тих подій,

радісних і сумних, які разом склалися на створення традиції: тієї основи, на якій спирається нинішня українська політична думка і нинішня українська ідеологія [9].

Не менш злободенними є міркування І. Кедрин-Рудницького про Варшавський і Ризький договори, викладені в брошурі «Паралелі в історії України», а також у статтях, опублікованих на шпальтах польського часопису «Biuletyn Polsko-Ukraiński», де публіцист висвітлював роль українсько-польського союзу в боротьбі з більшовиками, аналізував здобутки й прорахунки української визвольної боротьби, наслідки підписання названих угод і наголошував, що польська сторона не виконала своїх зобов'язань, узятих перед міжнародною спільнотою. На підставі проведеного аналізу автор дійшов висновку, що союз України з Польщею був новою трагічною показною лекцією і засвідчив, що союзи з чужими державами, оперті на власній слабості, закінчуються трагічно.

Отже, при аналізі контрверсійних історичних подій, І. Кедрин-Рудницький не впадав у крайнощі, а намагався об'єктивно висвітлити суспільно-політичні обставини, в яких вони відбувалися. Власне, ця риса, на наш погляд, найхарактерніша для нього як політика і мислителя.

Як зазначалося, суспільно-політична і професійна діяльність І. Кедрин-Рудницького проходила в гострій ідеологічній боротьбі. Предметом дискусій, які переростали в полеміку, було трагічне становище українського населення після анексії Галичини, Польщею, коли розпочалася ліквідація окупаційною владою всього, що українці здобули за Австро-Угорщини. Відомий український журналіст і політичний діяч, зазначає С. Кравченко, мав авторитет і повагу серед польської інтелігенції міжвоєнного часу. Із ним часто полемізували і не погоджувалися, але на його думку завжди зважали [10, с. 473]. У численних публікаціях І. Кедрин-Рудницький порушував болючу проблему польсько-українського співжиття. Публіцист критично ставився до напрямів тодішньої внутрішньої політики уряду Другої Речі Посполитої і на сторінках польської преси намагався донести до польських читачів позицію української громади. Так, у статті «Splendid Isolation» він писав, що українців усунуто з державного апарату і самоврядування, ліквідовано спільний Крайовий Відділ, закрито українські кафедри у львівському університеті, викреслено усі державні субвенції для українських інституцій, щоб відділити польську державу від українського мешканця і відкинути того останнього від держави якнайрадикальніше, – омріяну і жадану землю віддано шляхом «аграрної реформи» – на колонізацію і польське осадництво....[11].

Повернувшись до Львова, І. Кедрин-Рудницький за рекомендацією Євгена Коновальця був прийнятий у вересні 1923 р. на роботу в газету «Діло» і працював там до початку Другої світової війни, де упродовж десятків років на його плечах трималося все її політичне редагування, тобто – світоглядна лінія видання [2, с. 37]. Упродовж свого життя І. Кедрин-Рудницький сповідував ідеологію націонал-демократів, входив до керівного складу УНДО, захищав соборність і право українців на державну незалежність. З огляду на це недруги вважали його націоналістом, хоча за своїм світоглядом він ніколи ним не був, попри дружбу з Євгеном Коновальцем, засновником Української Військової Організації (УВО).

Підтверджує це сам І. Кедрин-Рудницький, згадуючи поїздку на Перший Конгрес Українських Націоналістів, що проходив у Відні з 28 січня до 3 лютого 1929 р. Приїхав він туди на запрошення Євгена Коновальця, який намагався об'єднати українських політиків різних ідеологічних течій. Правда, приїхав як журналіст газети «Діло», а не член Центрального Комітету УНДО. Був тільки на одному засіданні, 29 січня, коли вирішувалося питання чи буде майбутня Організація

українських націоналістів легальною партією, чи підпільною структурою. І. Кедрин-Рудницький рішуче виступив за розмежування ідеологічної місії нової організації та революційної діяльності, будучи переконаним, що членами революційного підпілля повинні бути люди, які об'єднуються за персональним, а не масовим принципом. Та, зрозумівши, що його позиція не знайшла підтримки, І. Кедрин-Рудницький не брав участі в подальших засіданнях і виїхав із Відня.

Щоправда, треба зауважити, що коли частина керівництва ОУН певний час не виключала можливості використання легальних методів боротьби з окупаційним режимом, зокрема парламентської трибуни, І. Кедрин-Рудницький, за дорученням голови УНДО Д. Левицького, був зв'язковим між націонал-демократами і націоналістами. Однак, коли ОУН перейшла до насильницьких методів боротьби, він категорично засуджував терористичні акти, наражаючи себе і редакцію часопису «Діло» на психологічний і фізичний тиск.

«Редагувати «Діло», писав І. Кедрин-Рудницький, не було легко. Бо треба було рахуватися, з одного боку, з польською цензурою, яка могла знищити наклад... З другого боку, треба було дивитись на українське революційне підпілля, яке також було проти так званого органічного сектора, проти легальної преси. Ми мусили дбати, щоби не шкодити революційному підпіл्लю, а одночасно, щоби не наражувати газету на цензуру. І щоби зберігати інтереси української спільноти» [12]. Про це він згадував також у листі до І. Лисяка-Рудницького, свого племінника, в якому, зокрема зазначав: «Ти твердиш, що в «Ділі» були тільки «спорадичні, від випадку до випадку» статті проти тоталітаризму ОУН, то це доказ повного незнання фактів. Протягом кругло 10-х років велась і в «Ділі», і в «Громадському голосі» систематична кампанія, внаслідок якої всі ми діставали раз ураз «присуди смерті», Мудрого, Галушинського й інших побивали фізично, і всі ми стояли під терором, якому все ж не піддавались... Може все це речі малі, але при писанні історії української політичної думки їх не можливо перекочувати, бо така історія не була вірна...» [13, с. 324–325].

Відомо, що І. Кедрин-Рудницький перебував у конфлікті з ідеологом українського націоналістичного руху Дмитром Донцовим. Однією з причин було те, що публіцист опублікував у «Ділі» критичну статтю про тематичний напрямок журналу «Літературно-науковий Вісник, головним редактором якого був Д. Донцов, рекомендований на цю посаду Євгеном Коновальцем. «Від того часу Донцов, – згадує І. Кедрин-Рудницький, – з яким я був гарно знайомий, став моїм ворогом» [4, с. 299]. Попри те, І. Кедрин-Рудницький віддавав належне Д. Донцову як ідеологу українського націоналізму і вважав правильним його теоретичне обґрунтування потреби української політичної орієнтації на найближчих українських західних сусідів та його послідовну антимосковську позицію. Водночас найважливішу працю Д. Донцова «Націоналізм» він вважав надто контрверсійною книгою: «завжди ще можна дискутувати, – писав публіцист, – чи Донцов зробив тим твором більше добра чи шкоди українській молоді та українській політичній дійсності... У зло треба записати Дмитрові Донцову, що він вперто й безупинно впоював в українську молодь нетерпимість супроти інакодумаючих земляків і що він не визнавав іншої ідеології та іншої політичної практики, як тільки та екстремістична, яку він пропагував... У практиці це давало не тільки загострення внутрішньо-українських відносин у 20 і 30-х рр. у Польщі..., але потурало, так мовити, однорейковій політиці, яка завжди була і подекуди й нині є нашим нещастям» [4, с. 80].

Незважаючи на те, що формально всі члени Надзірної Ради й Дирекції «Діла», як і працівники часопису, були членами УНДО, І. Кедрина-Рудницькому

доводилося відстоювати свої державно-правові погляди перед колегами, одні з яких позиціонували себе як прихильники співпраці з Другою Річчю Посполитою, сподіваючись добитися задекларованої автономії для українців, а другі пов'язували свої надії на краще життя з Радянською Україною. До першого крила в різний час належали головні редактори Федь Федорців та Василь Панейко, які вбачали вихід із трагічної ситуації у співпраці з УРСР і виступали проти порозуміння з Польщею. Тоді, як Дмитро Левицький, Василь Мудрий, Володимир Целевич орієнтувалися на співпрацю із закордонним урядом УНР, були прихильниками порозуміння з урядом Другої Речі Посполитої і критикували радянофілів, котрі пропагували ревізію української політичної думки у відношенні до більшовицької України.

Так, І. Кедрин-Рудницький також вважав, що польсько-українські суперечності ведуть у безвихідь, а тому потрібно шукати компромісу з владою. З цією метою публіцист опублікував цикл теоретичних статей про ідеологію, політику і тактику націонал-демократів під назвою «Українська парламентська репрезентація на порозі нових завдань», в яких рекомендував політичному проводу українців Галичини припинити опозицію щодо польської держави і стати на шлях «позитивної» співпраці з нею[14]. Однак зміст публікацій суперечив політичним та національним відносинам у краю та настроям західноукраїнського населення. Тому статті викликали різку критику не лише з боку інших політичних партій, а й у самому УНДО.

Дослідження інтелектуальної спадщини І. Кедрин-Рудницького показало, що в міжвоєнний період він був одним із найталановитіших українських журналістів, полум'яним публіцистом, провідним націонал-демократом, який жертвовно боровся за державну незалежність України і своєю невтомною суспільно-політичною і професійною діяльністю зробив помітний внесок у розвиток української політико-правової думки. Його творчий доробок знайомить з глибокою, неупередженою аналітикою тих історичних процесів, які відбувалися в Галичині та Наддніпрянщині в період національно-визвольних змагань, довоєнні і післявоєнні роки. Значну увагу він приділяв польсько-українським взаєминам після анексії Галичини. Публіцист критично ставився до напрямів тодішньої внутрішньої політики уряду Другої Речі Посполитої і намагався донести до польських читачів позицію української громади. Водночас І. Кедрин-Рудницький послідовно боровся проти абсурдних теорій про повну окремішність двох націй, галицької і наддніпрянської. Для нього не існувало ані галицької проблеми, ані наддніпрянської, а лише українська. Важливо, що при аналізі контрверсійних історичних подій, він не впадав у крайнощі, а намагався об'єктивно висвітлити суспільно-політичні обставини, в яких вони відбувалися. Власне, ця риса є найхарактернішою для І. Кедрин-Рудницького як політика та ідеолога української політико-правової думки національно-демократичного спрямування.

Список використаних джерел

1. Маріуш-Радослав Сава. «Газета – це моя душа» – журналістський шлях Івана Кедрин-Рудницького. URL: <http://www.historians.in.ua/> 24 September 2012.
2. Часто Петро. Гідне нашої пам'яті «Діло». *Універсум*. № 1–2. 2021.
3. Балда Т. Іван Кедрин-Рудницький: Журналіст, Публіцист, Редактор. *Вісник Львів. ун-ту ім. І. Франка. Серія: журн.* Львів, 2011. Вип. 35. С. 152–158.
4. Кедрин І. Життя-події-люди. Спомини і коментарі. *Червона Калина*. Нью-Йорк. 1976. 724 с.
5. Кедрин І. Ідея і кров Симона Петлюри. *Діло*. 1936. 24 травня. С. 1–2; Кедрин І. Інші поклоняються традиції – ми її валимо. *Діло*. 1936. 12 травня. С. 2.
6. Кедрин І. «Ми» наддніпрянці і «ви» галичани. *Діло*. 1937. 17 лютого. С. 1–2.
7. Кедрин І. Роковини української революції. *Діло*. 1937. 27 березня. С. 1.

8. Кедрин І. Українці чи галичани? (радянське чи московське – відродження галицького сепаратизму). *Діло*. 1929. 6 січня. С. 3–4.
9. Берестейський мир: з нагоди 10-х роковин, 9/II.1918-9/II. 1928 р.: спомини та матеріали. Зладив і попередив вступом І. Кедрин. Львів ; Київ : *Червона Калина*. 1928. 320 с.
10. Кравченко С. Українські автори часопису «Biuletyn Polsko-Ukraiński» (Варшава 1932–38 pp.). *Збірник праць Науково-дослідного інституту пресознавства*. 2011. Вип. 1 (19). С. 471–480.
11. Kedryn I. Splendid Isolation. *Biuletyn Polsko-Ukraiński*. 1933. № 18. S. 3–4.
12. Чавага К. І. Кедрин-Рудницький: «Кличте нарід до єдності». *За вільну Україну*. 1990. 1 липня.
13. Сава М. Р. Фашисти чи партнери? Два погляди на український націоналізм у світлі листування між Іваном Лисяком-Рудницьким і Іваном Кедрином. *Україна Модерна*. 2013. Вип. 21: Фашизм і правий радикалізм на сході Європи. С. 318–332.
14. Українська парламентська репрезентація на порозі нових завдань. *Діло*. 1930. 21 листопада – 3 грудня.

References

1. Mariush-Radoslav Sava. «Gazeta – tse moja dusha » – rzurnalisty'kyj shliakh Ivana Kedryna-Rudnyts'kogo. Retrieved from <http://www.historians.in.ua/>. 24 September 2012.
2. Czasto, Petro. (2021). Hidne nashoi pamiaty «Dilo». *Universum*, 1–2.
3. Balda, T. (2011). Iwan Kedryn-Rudnyts'kyj: Rzhurnalist, Publitsyst, Redaktor. *Visnyk L'viv. un-tu. im. I.Franka. Seria: rzhurn*. L'viv, 35, 152–158.
4. Kedryn, I. (1976). Rzhytia-podii-liudy. Spomyny i komentari. *Czerwona Kalyna*. N'u-Jork.
5. Kedryn, I. (1936). Ideia i krov Symona Petliury. *Dilo*. 24 travnia, 1–2; Kedryn, I. (1936). Inshi pokloniajutsia tradycji –my ii valymo. *Dilo*. 12 travnia, 2.
6. Kedryn, I. (1937). «My» naddnyprianci i «wy» galyczany. *Dilo*. 17 liutogo, 1–2.
7. Kedryn, I. (1937). Rokowyny ukrains'koi revoliutsii. *Dilo*. 27 bereznia, 1.
8. Kedryn, I. (1929). Ukrainci czy galyczany? (radianofil'stvo czy moskvofil'stvo – vidrodrzennia galyts'kogo separatyzmu). *Dilo*. 6 sicznia, 3–4.
9. Berestejs'kyj myr: z nagody 10-tych rokovyn, 9/II.1918-9/II. 1928 r.: spomyny ta materialy. *Zladyv i poperedyv vstupom I. Kedryn*. L'viv ; Kyiv : *Czerwona Kalyna*. 1928.
10. Kravchenko, S. (2011). Ukrains'ki avtory czasopysu «Biuletyn Polsko-Ukraiński» (Warszawa 1932–38 rr.). *Zbirnyk prac' Naukovo-doslidnoho instytutu presoznavstva*, 1 (19), 471–480.
11. Kedryn, I. (1933). *Splendid Isolation*. *Biuletyn Polsko-Ukraiński*, 18, 3–4.
12. Czavaga, K. I. (1990). Kedryn-Rudnyts'kyj : «Klyczte narid do jednocy». *Za vil'nu Ukrainu*. 1 lyp.
13. Sava, M. R. (2013). Fashysty czy partnerzy? Dva pogliady na ukrains'kyj natsionalizm u svitli lystuvannia mirz Ivanom Lysiakom-Rudnyts'kym i Ivanom Kedrynom. *Ukraina Moderna*. Vyp. 21: Fashyzm i pravyy radykalizm na schodi Evropy, 318–332.
14. Ukrains'ka parlamens'ka reprezentatsia na porozi novych zavdan'. *Dilo*. 1930. 21 lystopada – 3 grudnia.

IVAN KEDRYN-RUDNYTSKYI – A LANDMARK FIGURE IN THE HISTORY OF UKRAINIAN POLITICAL AND LEGAL THOUGHT

Andrii Melnyk

*Ivan Franko National University of Lviv,
1, Universytetska Str., Lviv, Ukraine, 79000,
e-mail: melnyk0982@gmail.com
ORCID ID:0009-0007-4977-3679*

The role of I. Kedryn-Rudnytskyi, a Ukrainian public and political figure and publicist who, having lived for almost a century, devoted almost his entire life to the struggle for the establishment of Ukrainian statehood is highlighted, although he is little known to the general public. The exceptionally noteworthy and instructive intellectual heritage of I. Kedryn-Rudnytskyi is studied, which introduces a deep, impartial analysis of the historical processes that took place in Galicia and the Dnieper region during the First National Liberation Struggle as well as in the pre-war years. The memoirs that cover the main periods in his dramatic, full of life trials, biography and characterize him as a thinker, public and political figure, journalist and ideologist of Ukrainian political and legal thought of a national-democratic orientation are especially relevant.

The formation of I. Kedryn-Rudnytskyi as a person is traced. It is shown that the formation of his worldview was significantly influenced by his stay in Kyiv, where he ended up after escaping from Russian captivity, where he was after being wounded as a soldier of the Austro-Hungarian army. Studying at the Faculty of History and Philosophy, meeting Professor Ahatanhel Krymskyi, working in Ukrainian state institutions, the newspapers "Hromadske Slovo" and "Promin", stormy events that changed as if in a kaleidoscope (the activities of the Central Rada, the capture of Kyiv by the Bolsheviks, the entry of the Germans into Kyiv, the Hetman's coup, the coming to power of the Directory, its fall under the onslaught of the troops of Bolshevik Russia) – all this made him a "university student" who unswervingly adhered to Ukrainian-centric views in life and in socio-political activity. It is emphasized that the idea of the unity of Ukrainian lands was Kedryn-Rudnytskyi had to defend himself in a fierce ideological struggle with opponents, both in Galicia and in the Dnieper region. It is established that in his works on cultural, historical, political and legal issues, the publicist substantiated the fundamental principles of the formation of Ukrainian political and legal thought, which he consistently adhered to in his state-building activities.

Keywords: Ivan-Kedryn-Rudnytskyi, socio-political activity, national liberation struggles, Ukrainian political and legal thought, Act of Conciliarism, Ukrainian-Polish relations, Sovietophilism, Ukrainian nationalism.

*Стаття: надійшла до редакції 02.03.2025
прийнята до друку 22.05.2025*